

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr Andrzej ZOLL

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Warszawa, 5 października 2004 r.

36603

RPO-481208-04-XI/GR

Pan Prof. Jerzy Hausner
Wiceprezes Rady Ministrów
Minister Gospodarki i Pracy

Szanowny Panie Premierze,

W skierowanych do mnie pismach osoby niepełnosprawne i organizacje działające na rzecz tych osób sygnalizują dyskryminacyjny charakter przepisów art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. Nr 135, poz. 1268) oraz art. 1 ust. 3 ustawy z dnia 13 czerwca o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. Nr 122, poz. 1143). Normy te - wyłącznie z uwagi na fakt nabycia uprawnienia do renty socjalnej - pozostawiają część niepełnosprawnych poza zakresem obowiązywania ustaw wprowadzających instrumenty pomocy państwa na rzecz tworzenia i utrzymania miejsc pracy.

Wyłączenie niepełnosprawnych nastąpiło w definicji ustawowej bezrobotnego. Definicja ta, zawarta w art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia, została dookreślona w kolejnych jego podpunktach (literach) o następującym brzmieniu:

2) bezrobotnym - oznacza to osobę, o której mowa w art. 1 ust. 3 pkt 112 lit. a-d, lub cudzoziemca - członka rodziny obywatela polskiego, niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub służbie albo innej pracy zarobkowej, bądź, jeśli jest osobą niepełnosprawną, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy, nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych lub szkół wyższych w systemie wieczorowym albo zaocznym,

zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania stałego lub czasowego powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli:

a) ukończyła 18 lat,

b) nie ukończyła 60 lat - kobieta lub 65 lat - mężczyzna,

c) nie nabyła prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty socjalnej albo po ustaniu zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, zaprzestaniu prowadzenia pozarolniczej działalności, nie pobiera zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego lub macierzyńskiego, (...)

h) nie uzyskuje miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych (...)

Zgodnie z treścią zapisu art. 2 ust.1 pkt 2 lit. h) wyłączone jest więc traktowanie jako bezrobotnego osoby, której miesięczny przychód jest wyższy niż połowa miesięcznego minimalnego wynagrodzenia za pracę. Ponieważ aktualnie minimalne wynagrodzenie wynosi 824 zł. (jego połowa - 412 zł.), zaś renta socjalna - 472,57 zł., już sam ten warunek uniemożliwia ubieganie się przez osoby uprawnione do renty socjalnej o przewidziane w ustawie wsparcie w wejściu na rynek pracy.

W tym kontekście ujawnia się dyskryminacyjny charakter wyłączenia, zawartego dodatkowo w lit. „c” art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy, a dotyczącego grupy niepełnosprawnych uprawnionych do renty socjalnej, jak i niepełnosprawnych uprawnionych do innych wymienionych w tym przepisie świadczeń.

Nie jest bowiem tak, że nie jest możliwe „ex definitione” zatrudnienie osoby trwale niezdolnej do pracy (choć trwała niezdolność do pracy, najczęściej od dzieciństwa, jest warunkiem sine qua non uzyskania uprawnienia do renty socjalnej). Zgodnie z art. 4 ust. 5 ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776 ze zm.): „Zaliczenie do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności osoby (którą, w świetle art. 5 ust. 1 i 2 tej ustawy traktować należy jako osobę niepełnosprawną trwale niezdolną do pracy), o której mowa w ust. 1 lub 2, nie wyklucza możliwości zatrudnienia tej osoby u pracodawcy niezapewniającego warunków pracy chronionej, w przypadku uzyskania pozytywnej opinii Państwowej Inspekcji Pracy o przystosowaniu przez pracodawcę stanowiska pracy do potrzeb osoby niepełnosprawnej”.

Poza sporem jest, że założeniem polityki społecznej wobec rencistów socjalnych - a także innych niepełnosprawnych wymienionych w lit. c, a spełniających pozostałe wymogi art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy - nie może być utrzymywanie ich w niepełnosprawności, lecz przeciwnie - wspieranie w celu jak najpełniejszego wykorzystywania potencjału

rozwojowego, a gdy tylko to możliwe - wyprowadzanie z niepełnosprawności. Wskazane byłoby zatem udzielanie im ulg w celu wyrównywania ich szans na zatrudnienie. To zaś oznaczać by musiało nie tylko zmianę art. 2 ust. 1 pkt 2 pkt. c tak, by nie dotyczył osób otrzymujących świadczenia zaopatrzenia społecznego z tytułu niepełnosprawności, ale również wyłączenie tych grup - na zasadzie wyjątku - z regulacji zawartej w art. 2 ust. 1 pkt 2 lit. h) ustawy o promocji zatrudnienia.

Z przedstawianych przez rząd założeń dalszych zmian związanych z porządkowaniem systemu rehabilitacji zawodowej wynika, że ich celem jest:

- stałe zwiększanie liczby aktywnych zawodowo niepełnosprawnych, - wyrównanie szans dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, w tym wsparcia ich edukacji,
- stworzenie realnej możliwości zatrudniania osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy.

Ustawowa definicja bezrobotnego dla celów promocji zatrudnienia nie jest zgodna z tymi założeniami.

Rozwiązanie zastosowane w ustawie o promocji zatrudnienia nie jest też zgodne z zasadami promocji zatrudnienia w państwach Unii. Przepisy wydanego na podstawie art. 46 ust. 6 tej ustawy rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 31 sierpnia 2004 r. w sprawie warunków i trybu refundacji ze środków funduszu pracy /.../ (Dz.U. Nr 196 poz. 2018) odwołują się - w § 8 ust. 1 i § 11 ust. 1 - wprost do Rozporządzenia Komisji (WE) NR 2204/2002 z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa w zakresie zatrudnienia. Rozporządzenie to stanowi m.in., że:

- nie można uniemożliwiać kumulacji pomocy dla rekrutacji pracowników znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji lub w zakresie rekrutacji lub zatrudnienia pracowników niepełnosprawnych z innymi formami pomocy w odniesieniu do kosztów zatrudniania, gdyż w takich przypadkach uzasadnione jest dostarczanie bodźca do preferowania zatrudnienia pracowników należących do tych kategorii względem innych (26),

- jedyny dopuszczalny wyjątek od zasady sformułowanej w pkt. 28 (gdy kumulacja różnych form pomocy w zakresie tworzenia zatrudnienia powoduje przekroczenie jej progów, wskazanych w tych przepisach) „powinien dotyczyć pomocy w zakresie rekrutacji pracowników znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji lub zatrudnienia pracowników niepełnosprawnych”. Można z tego wysnuć wniosek, że część środków, jakie mogłyby być przeznaczone na promocję zatrudnienia, nie zostanie uruchomiona.

Instrumenty, o których mowa w ustawie o promocji zatrudnienia, dotyczą otwartego rynku pracy. Aby wspieranie niepełnosprawnych na tym trudnym dla nich rynku przestało być jedynie deklaracją, musi znaleźć odzwierciedlenie w podstawowych przepisach dotyczących tej sfery.

Nie jest też zrozumiałe wyłączenie niepełnosprawnych uprawnionych do renty socjalnej z zakresu stosowania ustawy z dnia 13 czerwca o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. Nr 122, poz. 1143) dokonane w jej art. 1 ust. 3 pkt. 4. Zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawa jest adresowana przede wszystkim do osób, które: „podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym”. Ocena ta bezspornie odnosi się do sytuacji życiowej niepełnosprawnych, o których mowa.

Kwestię rehabilitacji zawodowej niepełnosprawnych regulują przepisy powoływanej wyżej ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych. Jednakże zawarte w tej ustawie rozwiązania, skierowane wyłącznie do niepełnosprawnych, nie zabezpieczają w pełni interesów tej grupy w sferze pracy. Skoro celem polityki państwa ma być włączenie osób niepełnosprawnych w główny nurt zatrudnienia, instrumenty skierowane wyłącznie do nich muszą być oceniane jako sprzyjające segregacji. Podobnie - regulacje wyłączające z góry możliwość ich udziału w przedsiębiorstwach publicznych.

Na podstawie art. 16 ust. 1 i 16 ust.2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147) uprzejmie proszę o stanowisko Pana Premiera w sprawie.

Z wyrazami szacunku

/-/